16.ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

С.А. Стахурська, *канд. екон. наук*

Національний університет харчових технологій

Особливостями навчання у вищих навчальних закладах є те, що, по-перше, це є професійне навчання, а по-друге, це навчання уже дорослих людей. Ці моменти необхідно враховувати при організації навчального процесу.

Враховуючи те, що це є професійне навчання, потрібно його здійснювати як комплексний цільовий системний процес, результативністю якого має бути сукупність практичних умінь і навичок, що дозволять майбутньому фахівцю вирішувати усі питання в своїй професійній діяльності. Останнє сприятиме як підвищенню ефективності суспільного виробництва, так і становленню професійної особистості підготовленого у вищому навчальному закладі спеціаліста.

Отримання професійної освіти зводиться до формування нових знань, професійних навичок, оцінок, а також розвитку відносин з оточуючими, що відбувається на базі початкового циклу безперервної освіти.

При організації навчання студентів, усвідомлюючи, що це уже професійне формування дорослих людей, необхідно враховувати такі особливості:

- потреба в самостійності;

- усвідомлене ставлення до процесу свого навчання;
- потреба в осмисленості навчання, яка забезпечує мотивацію (досягається розумінням необхідності вирішення важливої проблеми і досягнення конкретної мети);
- практична спрямованість в процесі, прагнення до застосування отриманих знань, умінь і навичок;
- отримання та наявність життєвого досвіду, як важливого джерела знань;
- вплив на процес навчання сукупності факторів (соціальних, побутових тощо).

Якомога ширше потрібно використовувати активні методи навчання: семінари, презентації, тренінги, ділові та рольові ігри, кейси, дискусії, моделювання проектів та їх виконання, навчання дією і т. ін. При цьому потрібно вдало поєднувати високий рівень традиційного академічного навчання і необхідність надання професійних навичок. Ефективність навчання буде тим вищою, чим більшим буде усвідомлення студентом необхідності навчання, його доцільності для власного зростання, переваг та особливостей обраного професійного напрямку. Саме на цьому потрібно зосередитись з перших днів ведення начального процесу. Додатковим елементом тут має бути чітка ув'язка між дисциплінами та їх обґрунтована послідовність. Кожне питання, що вивчається, має усвідомлюватись студентом з точки зору доцільності його використання у «багажі знань» для майбутньої професійної діяльності.

Як передумови успішного професійного навчання необхідно враховувати психологічні особливості людей сформульовані відомим американським психологом Карлом Роджерсом:

- люди від природи володіють великим потенціалом до навчання;
- навчання є ефективним лише тоді, коли його предмет є актуальним для людини і коли особистості людини ніщо не загрожує;
- в процес навчання залучається вся особистість і це в результаті викликає зміни в самоорганізації та само сприйнятті;
- значна частина навчання досягається дією при збереженні відкритості досвіду;
- самокритика і самооцінка сприяють творчості, підвищенню незалежності та впевненості в собі.

Процес навчання має супроводжуватись одночасним формуванням свідомої особистості, яка стане відповідальним і ініціативним учасником власного процесу навчання. Слід враховувати, що використання різних методів навчання дає різний рівень засвоєння професійних знань. Зокрема, прослуховування лекцій та самостійна робота з літературними джерелами не забезпечують необхідного рівня засвоєння знань. Цей рівень може бути значно підвищений завдяки використанню різних демонстраційних методів, участі в дискусіях та у виконанні практичних дій.

Складність в наданні глибокої професійної освіти, зокрема з використанням нових нетрадиційних методів, полягає також і в тому, що до цього часу майбутні студенти в школі іноді зазнавали на собі впливу старих педагогічних методів і прийомів (догматичний тип навчання, його відрив від життя, орієнтація на засвоєння готових знань тощо). Потрібно підійти до нового бачення процесу навчання, який має відрізнятися від процесу вивчення. В зв'язку з цим доцільно використовувати таксономію педагогічних цілей у пізнавальній сфері, запропоновану американським психологом Бенджаміном Блумом. Він виділяє шість рівнів навчальних цілей:

1. Знання. Ця категорія означає запам'ятовування та відтворення вивченого матеріалу: від конкретних фактів до цілісної теорії. Той, хто навчається, при цьому відтворює терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи.

2. Розуміння. Показником цього може бути перетворення матеріалу з однієї форми подання в іншу, інтерпретація матеріалу, уява про подальший розвиток явищ та подій. Той, хто навчається, при цьому має пояснювати факти, правила, принципи, перетворювати словесний матеріал в математичні вирази, описувати очікувані наслідки.

3. Застосування. Ця категорія означає уміння використовувати вивчений матеріал в конкретних умовах і нових ситуаціях. Той, хто навчається, при цьому вміє застосовувати

закони та теорії в конкретних практичних ситуаціях, використовувати поняття і принципи в нових ситуаціях.

4. Аналіз. Ця категорія означає уміння розбити матеріал на складові таким чином, щоб ясно виступала структура. Той, хто навчається, при цьому має виділяти частини цілого, виявляти взаємозв'язки між ними, визначати принципи організації цілого, бачити помилки і недоліки, показувати відмінність між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних.

5. Синтез. Ця категорія означає уміння комбінувати елементи, щоб отримати ціле, яке має новизну. Той, хто навчається, при цьому має написати виступ, доповідь, реферат або запропонувати план проведення експерименту чи інших дій, скласти схему, задачі.

6. Оцінка. Ця категорія означає вміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу. Той, хто навчається, при цьому повинен оцінювати логіку побудови письмового тексту, оцінювати відповідність висновків наявним даним, оцінювати значимість того чи іншого продукту діяльності.

Зазвичай в процесі навчання увагу приділяють лише першим рівням навчальних цілей і не звертають увагу на те, що навчання здійснюється задля останніх цілей.

Здійснюючи процес навчання, потрібно пам'ятати, що для освоєння нових знань потрібен не лише час, але й «психологічний простір», який має бути створений у тому числі і за допомогою майстерності педагога.

При вирішенні проблем професійного навчання доцільно використовувати підходи Д. Колба, запропоновані в циклічній чотириступінчастій емпіричній моделі процесу навчання і засвоєння людиною нової інформації. Ним виявлено, що люди навчаються через діяльність і мислення. Д. Колб розробив цикл отримання конкретного досвіду: індивідуум здійснює щось (відбувається дія), потім роздумує над своїм досвідом, приходить до загального висновку, а далі планує зміни в своїй поведінці на майбутнє. Згідно Д. Колбу цикл навчання складається з таких стадій:

1) конкретний досвід;
2) рефлексивне спостереження;
3) теоретичні концепції;
4) застосування на практиці.

Тобто відправним моментом природного навчання є отримання конкретного досвіду, який дає матеріал для рефлексивного спостереження. Після узагальнення отриманих даних та інтегрування їх в систему знань людина приходить до абстрактних уявлень і понять. Ці нові знання є гіпотезами, які перевіряються шляхом активного експериментування. Циклічний підхід в цій моделі навчання означає, що процес навчання може розпочатись на будь-якій стадії.

Отже, здійснюючи процес навчання у вищих навчальних закладах, слід враховувати, що це є професійне навчання, що це навчання уже здійснюється на базі частково сформованих знань у

відносно дорослих людей. Звідси випливає необхідність посилення професійної практичної і мотиваційної складових з використанням сучасних методів і теорій навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Євтушевський В. Управління інноваційним розвитком у вищих навчальних закладах України // Проблеми освіти. — 2008. — Вип. 54. — С. 13–19.

2. Камерон Э., Грин М. Управление изменениями / Э. Камерон, М. Грин; пер. с англ. – М.: Издательство "Добрая книга" 2006. – 360 с.